

Pri pregledu ciljev 2. člena ZOŠ vidimo, da so močno poudarjeni kognitivni, socialni, ustvarjalni in moralni vidiki, manj pa telesni, čustveni in duhovni. Telesna vzgoja in šport sicer razvijata telesne sposobnosti, ampak pri telesnem razvoju ne gre samo za šport, temveč tudi za razvoj estetike (ples), motorike, harmoničnega gibanja in telesne samopodobe. Čustveni razvoj je zelo pomemben za dober socialni in moralni razvoj, zato bi ga bilo treba bolj poudariti ali vključiti v vzgojno-izobraževalno delo. Vključen je tudi duhovni razvoj, ki je omenjen v Unescovem dokumentu in v slovenski zakonodaji. Duhovni razvoj sodi med izpolnitvene vrednote (Musek, 1993, str. 79–93), torej med vrhunce osebnostnega razvoja, povezan pa je s socialnim, moralnim, estetskim in religioznim področjem ter v praksi še mnogo premalo upoštevan, kar ugotavlja tudi Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (Krek in Metljak, 2011, str. 43). K temu vprašanju se bomo vrnili v četrtem poglavju, saj je zelo pomembno za spodbujanje celostnega razvoja osebnosti.

Namen uvedbe vzgojnega načrta je bil, da bi šole lažje dosegale cilje, ki so zapisani v 2. členu ZOŠ (2007), saj so vsi za vsako šolo obvezni. Zato naj bi vsaka šola pri evalvaciji vzgojnega načrta iz nabora ciljev ZOŠ preverjala, katerim ciljem načrtovane dejavnosti ustrezajo in dajejo ustrezne sadove, hkrati pa, na katerih področjih so dejavnosti pre-skromne in ciljev ne dosegajo.

2.6 Proces oblikovanja vzgojnega načrta

Osnovne šole so izdelale svoj vzgojni načrt v šolskem letu 2007/08. Pri tem procesu jih je podpiral Zavod za šolstvo. Ker so učitelji potrebovali dodatno znanje, so v tem času po šolah potekali seminarji o tem, kako izdelati vzgojni načrt. Pomembno vlogo pri oblikovanju vzgojnega načrta so imeli delovni timi po šolah, ki so s svojim delom uresničevali avtonomijo šol, da same izberejo vrednote, vzgojna načela in dejavnosti. 60. d člen novele ZOŠ (2007) je predvideval, da pri pripravi vzgojnega načrta sodelujejo »strokovni delavci šole ter učenci in starši«. Z vključitvijo celotne šolske skupnosti je bil omogočen proces skupnega zaznavanja težav in potreb vsake šole, oblikovanja skupne vizije ob izbiranju vrednot, dogovor o enotnem delovanju znotraj učiteljskega zbora ter tudi med šolo in starši. Tak proces v vsakem kolektivu poteka drugače, ker ima vsaka skupnost svojsko klimo.

Medtem ko so šole izdelovale vzgojne načrte, je bila na Ministrstvu za šolstvo in šport ustanovljena tudi komisija, ki je pripravila dokument Priporočila o načinih oblikovanja in uresničevanja vzgojnega načrta osnovne šole (Priporočila, 2008), ki je kot teoretska podlaga za oblikovanje vzgojnega načrta. Težava pa je bila v tem, da je komisija delala vzporedno s šolami, in ko je komisija končala svoje delo, so tudi šole povečini že oblikovale svoje vzgojne načrte, zato je bila negotovost šol razumljiva, saj niso imele pravočasne ustrezne podpore.

Šole so lahko uporabile sadove dela, ki so ga naredile v preteklih letih s tem, da so svojo vizijo šole in izjavo o poslanstvu vključile v vzgojni načrt, ob čemer so se že pogovarjale o vrednotah in okviru vzgojnega delovanja. Nekatere šole so že imele izbrane vzgojne projekte (eko šola, zdrava šola, Unesco šola itd.), ki so lahko služili kot vzgojni koncepti ali kot osnova, na katero se lahko oprejo, kot dobro izhodišče za vzgojno delo in oblikovanje vzgojnih načrtov. Predpostavljamo, da so pri oblikovanju vzgojnega načrta imele več težav šole, ki niso imele izbranega vzgojnega modela in tiste, ki niso posvetile dovolj časa skupnemu oblikovanju vizije in izjave o poslanstvu. Po drugi strani pa so se ravno take šole čutile bolj izzvane in svobodne ter so izdelale vzgojni načrt po svoji meri, izhajajoč iz vrednot in iz potreb, ki so jih prepoznale s svojo interno raziskavo. Koliko so ti projekti služili pri oblikovanju vzgojnih načrtov in kakšen odnos imajo šole do vzgojnih konceptov, bomo raziskali v empiričnem delu.

Vzgojni načrt je bil napisan, toda na podlagi izkušenj se spreminja in še vedno nastaja. Že zakon je predvidel, da so vzgojni načrti »del letne samoevalvacije šole« in da »o uresničevanju vzgojnega načrta ravnatelj najmanj enkrat letno poroča svetu staršev in svetu šole« (ZOŠ, 2007, 60. d člen). Priporočila še dodajo, naj šole »oblikujejo načine za evalviranje vzgojnih načrtov in dejavnosti« (Priporočila, 2008, str. 19) ter spodbudijo šole, da glede na letne evalvacije vzgojnega dela »vzgojni načrt dopolnijo in spreminjajo« (prav tam). Vzgojni načrt je bil zasnovan kot dinamičen in ne kot statičen dokument, ni napisan enkrat za vselej, ampak ga šola spreminja glede na svoje izkušnje. Torej morajo biti vzgojni načrti preverljivi, ovrednoteni in spreminjani v skladu s spoznanji iz prakse. Tako se razvijajo, prilagajajo potrebam in kakovostno izboljšujejo. Iz prakse je večkrat slišati glas, naj se spremembe v šolah ne dogajajo prehitro, zato je pomembno vprašanje, kako pogosto naj šola spreminja vzgojni načrt, katere dele naj spreminja in na podlagi česa.

2.7 Vsebina vzgojnega načrta

Ob koncu poglavja se posvetimo še vsebini vzgojnega načrta. Šole so z zakonom dobile zahtevo, da morajo imeti vzgojni načrt, same pa naj ga napolnijo z vsebino. Minister Zver je v uvodu posveta v državnem svetu pozval, naj v zakonodajni ‚okvir‘ šole dodajo ‚vsebino‘ (Magnetogram, 2006, str. 2). Od prvega trenutka javne razprave v Koloseju se je odpiralo vprašanje vsebine vzgojnega načrta, skozi razpravo pa se je vsebinski okvir bolj jasno izoblikoval.

Praktiki so menili, naj bo to nekaj uporabnega in kratkega. Penko je v državnem svetu prosil, naj bo nov dokument »nekaj preprostega, da mi lahko uporabljamo /.../ smernice /.../, nekaj preprostega, prefinjenega, premišljenega, da bomo imeli na eni strani ali pa dveh« (prav tam, str. 11). V razpravi so bili pogosto omenjeni cilji vzgoje, vrednote, vzgojna načela, načela ravnanja, hišni red, šolska pravila, etični kodeks učencev. Medveš je predlagal, da bi zapisali nekaj načel, kot na primer načelo preprečitve, kjer naj bo